

мають більш вагомий розвивальний ефект у процесі навчально-пізнавальної діяльності [1, с. 132], оскільки саме педагог визначає технологію та функціонування пізнавального бар'єру на попередньо визначеному етапі.

Висновки з даного дослідження. Отже, в залежності від критеріїв, що дослідники висувають до утворення, функціонування або впливу на навчальну діяльність пізнавальних бар'єрів, спостерігається широка різноманітність їх видів. Ми вважаємо, що в межах навчальної діяльності учнів основним критерієм типології пізнавальних бар'єрів має бути їх процесуальна складова етапів засвоєння нових знань. Також доцільно говорити про бар'єри природні, що виникають довільно (спонтанно), та штучні, які створюються педагогічно цілеспрямовано.

Перспективи подальших розвідок. Перспективи подальшого дослідження полягає саме в більш детальній класифікації пізнавальних бар'єрів навчальної діяльності учнів та у розробці та обґрунтуванні методів і прийомів їх використання у професійній діяльності майбутніх вчителів.

Список використаних джерел:

1. Глазкова І. Я. Компетентність майбутнього вчителя узабезпеченні та подоланні педагогічних бар'єрів : монографія / Ірина

Яківна Глазкова. – Бердянськ : Видавництво О. В. Ткачук, 2013. – 416 с.

2. Кедров Б. М. О теории научного открытия / Б. М. Кедров. – М. : Наука, 1969. – С. 78–82.

3. Пилипенко А. И. Познательные барьеры в обучении физики и методические приемы их преодоления : дисс. ... доктора пед. наук : 13.00.02. / Пилипенко Андрей Игоревич. – Курск, 1997. – 242 с.

4. Пилипенко А. И. Феномен психолого-познавательных барьеров в обучении : опыт теоретического исследования : монография / Андрей Игоревич Пилипенко. – Курск : КГТУ, 1995. – 103 с.

5. Попков В. А. Теория и практика высшего профессионального образования : учеб. пособ. [для системы дополнительного пед. образования] / В. А. Попков, А. В. Коржув. – М. : Академический Проект, 2004. – 432 с.

6. Шакуров Р. Х. Барьер как категория и его роль в деятельности / Рафаил Хайруллович Шакуров // Вопросы психологии. – 2001. – № 1. – С. 3–18.

7. Ярославська Л. І. Дидактичні умови подолання педагогічних бар'єрів у процесі навчального співробітництва викладачів і студентів : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Людмила Ігорівна Ярославська. – Харків, 2010. – 178 с.

УДК 37.036 (018.26)

І.О.Слятіна

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ У СФЕРІ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація: У статті розглянуто особливості формування інтересів підлітків у сфері музичного мистецтва. Досліджено специфіку даного інтересу з урахуванням вікових особливостей учнів підліткового віку. Визначено роль і місце музичного виконавства у структурі цих потреб.

Ключові слова: музичне мистецтво, підліток, музичний інтерес.

Slyatina, I. O. Features of the formation of interest pupils adolescence in the field of music art

Annotation: The present conditions greatly actualized the problem of forming the interests of future generations. good manners of people in society depends on the solution this problem. The need for artistic and aesthetic culture is a fundamental aesthetic needs of the individual. Quite important aspect - the musical art. National educational thought has always placed great emphasis on education and the education of students by means of music.

The article deals with the peculiarities of the formation of the interests of high school students in the field of music. We investigate specificity of interest of the age-appropriate teens. Defined the role and place of musical performance in the structure of these needs.

Keywords: art music, teen music interest.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах значно актуалізується проблема формування інтересів підростаючих поколінь, від рівня якої залежить стан вихованості людей у суспільстві, їх гуманістичного ставлення до різних явищ оточуючої дійсності. Потреба в художньо-естетичній культурі є однією з фундаментальних естетичних потреб особистості. Досить важливий її аспект - музичне мистецтво. Вітчизняна педагогічна думка, завжди приділяла значну увагу проблеми виховання і освіти школярів засобами музичного мистецтва.

Національною доктриною розвитку освіти України [3], Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні [4, с. 6–10], Законом України «Про загальноосвітню освіту» [2] визначено, що провідною метою навчально-виховної діяльності різних навчальних, зокрема загальноосвітніх шкіл, є активізація, формування та розвиток творчого потенціалу та соціальної активності особистості, формування її визначається як провідна.

Музична освіта сьогодні визначається як взаємопов'язаний процес музичного навчання, музичного виховання та музичного розвитку учнів, в результаті якого у них виховується емоційно-естетичний відгук на високохудожні твори народного, класичного і сучасного мистецтва, потреба у спілкуванні з ним, формуються музичні смаки і інтереси, розвивається широта і глибина досвіду емоційно-ціннісного ставлення до музики і досвіду музично-творчої діяльності.

Інтереси в підлітковому віці часто набувають форму серйозних захоплень, справжньої пристрасті, яка буквально захоплює школярів, нерідко на шкоду всім іншим заняттям.

Активна допитливість і цікавість, жадібне прагнення пізнати більше, характерні для підлітків, можуть породити розкиданість і нестійкість їхніх інтересів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема музично-естетичної діяльності підростаючого покоління актуальна і сьогодні, про що свідчать дослідження ряду вчених (О. Рудницька, Г. М. Падалка, Л. О. Хлебнікова, Г. П. Шевченко). Загальні питання історичного розвитку музично-естетичного виховання, принципи і методи музичного виховання і навчання досліджувалися О. Апраксіною, Л. Баренбоймом, Н. Добровольською, Д. Кабалевським, Л. Коваль, О. Михайличенком, С. Марченко, Л. Масол, В. Орловою, О. Ростовським, Г. Падалкою, М. Пономаренко, О. Рудницькою, І. Сташевською, Т. Танько, Л. Хлебніковою, В. Черкасовим, В. Шацькою, Л. Школяр, О. Щолоковою, та ін.

Проблеми художньо-естетичного виховання дітей і молоді розглядалися в роботах В. Бутенка, О. Бузова, Г. Волкової, В. Іванова, М. Каган, Б. Лихачова, Л. Масол, В. Мартинова, С. Мельничука, Л. Печко, Л. Столович, О. Семашка, Л. Смирнової та ін.

Сучасна музично-педагогічна наука має значні здобутки у дослідженні проблеми формування інтересу в сфері музичного мистецтва, в якій музичний інтерес постає як спрямованість особистості на пізнання музичного мис-

тецтва через активне прагнення до музичної діяльності (А. Болгарський, Н. Гришанович, О. Дем'янчук, С. Жуков, А. Паламарчук, Г. Плєснїна, Е. Цибуля).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. За останнє десятиліття створено багато програм, спрямованих на формування інтересу у сфері музичного мистецтва. Однак досі ці проблеми, далекі від вирішення. Існує безліч причин, здатних впливати на цю ситуацію: послаблення престижу, пріоритету духовної культури внаслідок зміни соціально-економічних і політичних умов в сучасному суспільстві, некомпетентність учителів музики у питаннях роботи з учнями підліткового віку, недостатнє використання духовного потенціалу музичного мистецтва у виховному процесі загальноосвітньої школи, погана матеріальна база шкіл і т.д. Щоб ефективно формувати інтерес до музики у школяра-підлітка, необхідно зрозуміти, який він сьогодні, як він ставиться до музики, які його інтереси.

Формування цілей статті. У світлі цих положень на сучасному етапі розвитку суспільства проблема формування у підлітків інтересу до музики в процесі музичного виховання, розвитку і освіти набуває все більшої актуальності.

Мета нашої статті – проаналізувати особливості формування інтересів старшокласників у сфері музичного мистецтва. Дослідити специфіку даного інтересу з урахуванням вікових особливостей підлітків.

Відповідно до мети визначено завдання – розкрити особливості розвитку та саморозвитку особистості підлітків, їх творчого потенціалу та набуття важливих життєвих навичок.

Виклад основного матеріалу. Музичне виховання – одна з складових естетичного виховання, що відіграє особливу роль у всебічному розвитку особистості, унікальний засіб формування єдності емоційної й інтелектуальної сфер особистості, і на цій основі – світоглядних уявлень і ціннісних орієнтацій. Завдяки специфічній інтонаційно-процесуальній природі музики як засобу естетичного впливу, музичне виховання позначається не тільки на художній сфері, а й на загальному духовному розвитку особистості, розкриваючи в процесі активних занять музикою такі здібності, як образна уява, пам'ять, творче мислення, фантазія тощо. Ефективний шлях реалізації виховного потенціалу музичного мистецтва полягає у використанні інтонаційних особливостей його як форми суспільної свідомості, характерних для музики механізмів впливу на особистість; визнанні пріоритетності сприймання як основи творчого процесу у пізнанні й інтерпретації мистецтва, форми вияву активного ставлення до мистецтва і дійсності.

Проблема формування художньо-естетичної культури втілює в собі всі резерви зовнішнього і внутрішнього перетворення особистості як естетичної і духовно-моральної цінності. Воно органічно пов'язане з різними видами виховання і складає цілісний процес емоційно-образного впливу на підростаючу індивідуальність.

Система музичної освіти є невід'ємною частиною загального процесу, спрямованих становлення гармонійної особи і розвиток творчої індивідуальності і креативного мислення. Безумовно, вона повинна переважно чуйно реагувати попри всі зміни які у суспільстві, шукати нові методи й підходи до рішень цілей і завдань музичного розвитку дітей перехід до особистісно – орієнтованої моделі виховання передбачає якісне поліпшення музичного виховання, відновлення її змісту, методів, шляхів досягнення мети.

Головна мета занять музикою в школі складається пробудження в учнів інтересу до музики, і на основі цього розвитку у них вміння відчувати, розуміти, любити та оцінювати музичні твори, насолоджуватися ними, відчувати потребу в систематичному спілкуванні з музикою. Необхідно, щоб школярі накопичували досвід, враження

від спілкування з високим мистецтвом, систематично і послідовно, від класу до класу оволодівали знаннями про музику, без яких неможливе глибоке осягнення музичних творів. У зв'язку з цим через усі роки навчання проходять основні пізнавальні теми, розвиток яких передбачає знайомство з зразками професійної і народної музики з провідними музикантами-солістами та музичними колективами; з музичними жанрами, формами.

Сучасні психологи трактують поняття «інтерес» з погляду пізнавальної спрямованості особистості, як форму прояви пізнавальної потреби, яка передбачає усвідомлення цілей діяльності. Інтерес виступає найсуттєвіше стимулом придбання знань, розширення світогляду і сприяє більш повного й глибокому відображенню дійсності.

Існування різних точок зору зміст поняття «інтерес» залежить від кола досліджуваних труднощів і явищ. Про найрізноманітніших тлумаченнях інтересу писали М.Ф.Бєляєв, Л.І.Божович, Н.Г.Морозова. Вони вказували, що правове поняття «інтерес» охоплює дуже багато процесів, мають окрім загальних рис, багато відмінних, специфічних. Відзначено часте змішування трактувань інтересу з цікавістю, допитливістю.

В працях науковців розглянуто особливості інтересу школярів до музичного мистецтва, визначено специфіку його формування з урахуванням вікових особливостей учнів, розроблено сукупність практичних рекомендацій щодо формування інтересу школярів до того чи іншого виду музичної діяльності.

Актуальною в цьому контексті є думка В.О.Сухомлинського, який стверджував, «підліток стає справжньою людиною лише тоді, коли він уміє пильно вдивлятися не тільки в навколишній світ, а й у самого себе, коли він прагне пізнати не тільки речі і явища навколо себе, а й свій внутрішній світ, коли сили спрямовані на те, щоб зробити самого себе кращим, досконалішим» [7, с. 229, 444].

Підліток реалізує свій інтерес у процесі основної діяльності, тому що найсильнішим мотивом у навчанні є саме пізнавальний інтерес, який активно взаємодіє із системою ціннісних орієнтацій, цілями, результатами діяльності, відображає всі складові особистості: інтелект, волю, почуття. За певних умов інтерес є засобом живого, захоплюючого навчання, визначає інтенсивний і зосереджений розвиток пізнавальної діяльності, переростає в стійку рису характеру.

Складності підліткового віку є серйозною педагогічною проблемою. За словами Л.С. Виготського, не слабкість волі, а відсутність чи слабкість мети дезорганізовує поведінку підлітка: необхідні важливі життєві цілі, які виходять за межі негайних справ і розваг, особистісно значущі для підлітка.

Підліток, оцінюючи здібності, успіхи, зовнішню привабливість, свою соціальну роль в колективі, свої недоліки, моральний вигляд, емоційно переживає все це і прагне завойовувати повагу та довіру навколишніх. При цьому формується самоповага, воно не в меншій мірі залежить від оцінки підлітка навколишніми. У нього відзначається завищена самооцінка і при невдачах - невпевненість у своїх можливостях і навіть поява негативних властивостей особистості. У підлітків з'являються свої ідеали, мрії, про які вони мовчать. Розкриваються інтереси до різних видів діяльності, потреба займатися улюбленою справою. Виховання в широкому плані можна розглядати як формування потреб.

Аналіз результатів соціологічних досліджень останніх років показує, що багато підлітків у сучасних умовах, із-за відсутності матеріальних можливостей, практично не відвідують концерти, театри, музичні вистави, не можуть навчатися в музичних школах і відвідувати платні музичні гуртки в установах додаткової освіти.

Виконання музики – одна з найвідоміших форм музичного розвитку підлітків. Співаючи в хорі чи ансамблі, граючи на музичному інструменті сольо чи в колективі, дитина активно включається в процес музикування, під час

якого розвиваються її здібності, виховується художній смак. «Цілком зрозуміло, що дитяче виконавство теж має бути творчим. Але навчити дітей виразно співати або грати і не тільки глибоко усвідомлювати і переживати музику, а й уміти відтворити її характер, донести до слухача її образний зміст – дуже складне завдання, що вимагає від учителя систематичної кропіткої роботи, специфічних умінь і певних власних якостей» – зазначає Г. Падалка [5, 67].

Залучення дітей до світу прекрасного – музики здійснюється окрім іншого через сольний спів. Спів є природним способом вираження емоцій і естетичних почуттів, дійовим засобом активного залучення підлітків до музики. Це найдоступніший вид музикування, що викликає жвавий інтерес у дітей і приносить їм естетичну насолоду. Будучи ефективним засобом розвитку музичних здібностей, спів має значний виховний потенціал: формує високі людські якості, виховує почуття колективізму, особистої відповідальності за спільний результат. Тому не викликає сумнівів, що вокально-хорова робота повинна займати значне місце на уроках музики та музичних гуртках в загальноосвітній школі та позашкільних закладах.

Аналізуючи процес навчання музики в загальноосвітній школі О. Ростовський підкреслює – «учитель музики повинен знати, що швидкість формування самостійних навичок залежить від їхньої складності, вікових та індивідуальних особливостей учнів, стану нервової системи дитини, ставлення учня до музичної діяльності, свідомого підходу до оволодіння навичками співу, здібностей та зацікавленості у учнів, і, нарешті, від педагогічної майстерності учителя та методів навчання» [6, 34].

Накопичення учнями знань, музично-естетичного досвіду, оволодіння уміннями музичної діяльності не забезпечують самі по собі високого рівня сприймання. Необхідні умови; за яких їхні знання, уміння й досвід могли б актуалізуватися. Необхідне включення у процес музичного сприймання духовного потенціалу особистості, її творчих сил. Це ставить підвищені вимоги до керування музичним сприйманням школярів, вимагає від учителя адекватних методів педагогічної діяльності.

Організовуючи роботу підлітків загальноосвітньої школі, треба керуватися такими принципами:

- відповідності змісту навчання меті та завданням;
- доступності музичного матеріалу;
- систематичності та послідовності у викладі матеріалу.
- урахування вихідного фонду музичних знань, досвіду музично-слухових уявлень, як основи для успішного здійснення переходу до пізнання музики від відомого до невідомого;
- використання творів невеликих за об'ємом, але яскравих по звучанню, що здатні викликати подив, зацікавленість, переживання та реалізують освітню, виховну та розвиваючу функції навчання.

Важливо практикувати в учнів розуміння нерозривного зв'язку музики з життям, допомогти їм переконатися в тому, що без музики життя людини стає збідненим, неповноцінним, сірим.

У підлітків яскраво виявляється потреба у самовихованні, яке починає слугувати не тільки засобом самоствердження в класі – воно стає значущим саме по собі. Природно, що в процесі самовиховання підлітки ставлять привабливі цілі. Якщо вони розуміють, що призначення музики не тільки в тому, щоб розважати, а насамперед, щоб облагороджувати, прикрашати життя людини, виникає сприятлива можливість зробити музику джерелом виховання і самовиховання підлітків.

Ефективність становлення і розвитку інтересу до музичного виконавства на основі особистісно-орієнтованого підходу значною мірою залежить від визначення його

рівневої характеристики. Ми розрізняємо три основних рівні сформованості інтересу: високий, середній і низький. Стосовно нашого дослідження, ми вважаємо за доцільне обґрунтувати їх з позиції трьох структурних компонентів інтересу: емоційного, інтелектуального, волевого.

Серед основних принципів побудови педагогічної роботи для формування інтересу підлітків в сфері музично-гомістества можна виділити наступні принципи: активності, комплексності, соціальності, систематичності, цілеспрямованості, обліку творчих задатків і можливостей, емоційної насиченості, добровільності, формування позитивної самооцінки, насичення змісту культурними цінностями, обліку вікових особливостей, привабливості, індивідуального та диференційованого підходів та ін.

Висновки з даного дослідження. На сучасному етапі розвитку нашого суспільства особливо актуальна задача формування духовної культури підрастаючого покоління. У зв'язку з інтересами і схильностями під впливом навчально-виховної роботи школи та позашкільних установ у підлітків починають формуватися і яскраво проявлятися здібності.

Дуже важливо для художньо-творчої самореалізації підлітків створити умови для накопичення запасу музичних вражень, об'єму репертуару, досвіду музичної діяльності. Процесом, який опосередковує це накопичення використання музичного матеріалу в різних видах ансамблевої діяльності, є музична пам'ять, яка зберігає та відтворює музичну інформацію.

Перспективи подальших розвідок. У сучасних умовах, завдяки розвитку музичної індустрії, орієнтації підлітків в області музики формуються, головним чином, під впливом засобів масової комунікації та спілкування з однолітками, що призводить до споживання музичних зразків сумнівної естетичної якості, розрахованих на невибагливий смак в силу легкості сприйняття (нехитра мелодія, танцювальний ритм, елементарна простота гармонійної мови, близькість тематики змісту текстів). Такі різновиди сучасної музики, які виконують не стільки естетичну, скільки комунікативну і фонову функції, користуються в підлітковому середовищі широкою популярністю, в той час як класична, народна та сучасна академічна музика, а також твори духовної музики, несучі певне смислове навантаження, залишаються за межами уваги підлітків і мало використовуються на уроках музики.

Безумовно, загальноосвітня школа допомагає школяру сприймати музичні явища, пробуджує до нього інтерес і любов, особливо якщо заняття проводить вчитель музики, який любить свою справу. Проте старання вчителя стануть більш ефективними, якщо у родині підлітка панує дух любові і поваги до музики, підтримується постійний інтерес до цього джерела радості і натхнення.

Список використаних джерел

1. Бурлина Е.Я. О понятии "музыкальный интерес". / Е.Я. Бурлина. – Л., Музыка. 1975. – 56с.
2. Закон України «Про загальну середню освіту». – К.: Міленіум, 2001. – С. 103 – 127.
3. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті. – К.: Шк. світ, 2001. – 24 с.
4. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Освіта України. – № 94 (від 3.12. 2004 р.).
5. Падалка Г.М. Учитель, музика, діти. – К.:Муз. Україна, 1982. – 144 с.
6. Ростовський О.Я. Педагогіка музичного сприймання. – К.:ІЗМН, 1997. – 248 с.
7. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1977. – Т. 5. – 639 с.
8. Шукина Г.И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся. - М.: Педагогика, 1988.
9. Черкасов В.Ф. Теорія і методика музичної освіти. – Кіровоград, 2014. – 520 с.

УДК 37.013.8(091)

О.М. Скавронська

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З НЕПОВНОЛІТНІМИ ПРАВОПОРУШНИКАМИ

Анотація. У статті аналізуються структура, провідні суб'єкти, мета, завдання, зміст соціально-педагогічної діяльності з неповнолітніми правопорушниками на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Установлено, що діяльність представляє собою струнку систему взаємопов'язаних елементів: суб'єкт; об'єкт; мотив, що перетворюється в мету; дія, яка відповідає сформульованим завданням; функції, засоби та результати впливу.

Ключові слова: соціальна педагогіка, діяльність, неповнолітній, правопорушник.

O.M. Skavronskaia Features of organization social-pedagogical work with juvenile delinquents.

This article analyses the structure, of the main subjects, aim, task, content of social-pedagogical work with juvenile delinquents on the modern stage of development of Ukrainian society. It is found out that the activity represents a clear system of associated elements: the subject; object; the motive that transformed into aim; the action that corresponds to the tests what formulated; features, tools and results of influence.

Key words: social pedagogy, activities, juvenile, delinquents.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасній Україні проблема організації соціально-педагогічної діяльності з неповнолітніми правопорушниками набуває особливої гостроти з огляду на те, що виховання молодого покоління відбувається в складних соціальних, економічних і політичних умовах. Така ситуація призводить до збільшення кількості дітей, які порушують норми поведінки, що належать до «групи ризику», стаючи на шлях алкоголізму, наркоманії, є ВІЛ-інфікованими; збільшується питома вага протиправної, агресивної поведінки неповнолітніх; посилюється вплив вулиці на дітей; збільшується кількість дітей, які потрапляють до в'язниць і психіатричних закладів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням теорії діяльності займалися філософи (М. Каган, А. Маргуліс та ін.), соціологи (І. Кон, Н. Наумова та ін.), психологи (Л. Божович, Л. Виготський, О. Леонт'єв, А. Петровський та ін.) і педагоги (Г. Щукіна, Н. Щуркова та ін.).

Питанням визначення змісту, методики та технології виховної діяльності взагалі та соціально-педагогічної зокрема присвятили свої праці М. Галагузова, В. Гмурман, Ю. Василькова, Л. Виготський, І. Зверева, А. Капська, Л. Коваль, О. Леонт'єв, А. Макаренко, А. Малько, Л. Міщик, С. Хлебик та інші науковці.

Мета статті – схарактеризувати особливості організації соціально-педагогічної діяльності з неповнолітніми правопорушниками на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Будь-яка діяльність, у тому числі й соціально-педагогічна, має свою цілісну структуру, кожен елемент якої органічно пов'язаний і взаємодіє з іншими. «Діяльність, — пише О. Леонт'єв, — це не реакція і не сукупність реакцій, а система, яка має будову, свої внутрішні переходи і перетворення, свій розвиток» [1, с. 82].

Вивчення праць О. Леонт'єва та довідкової літератури дозволяє дійти висновку, що діяльність можна розглядати як систему, яка складається з таких елементів: суб'єкт; об'єкт; мотив, що перетворюється в мету; дія, яка відповідає сформульованим завданням; функції, засоби (тобто, за визначенням О. Леонт'єва, операції) та результати впливу. «Ці одиниці людської діяльності, — відзначає далі О. Леонт'єв, — і утворюють її макроструктуру» [1, с. 109].

З'ясуємо зміст провідних понять соціально-педагогічної діяльності. Так, термін «суб'єкт» уперше з'явився в працях античних філософів, а тільки в кінці 20-х рр. XX ст. почав використовуватись у вітчизняній соціально-педагогічній науці.

У філософській літературі під суб'єктом розуміють організатора практичної діяльності, яка спрямована на об'єкт. Згідно з законом України «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю» до провідних об'єктів соціальної робо-

ти належать діти, молодь, члени їхніх сімей, різноманітні колективи, соціальні групи.

До суб'єктів соціально-педагогічної роботи належали вчителі (зокрема класні керівники), інспектори у справах неповнолітніх і батьківські комітети при школах, батьківські комітети за місцем мешкання, ради будинків та ради сприяння сім'ї й школі, фахівці з соціальної роботи, організації та установи.

Як провідні об'єкти соціально-педагогічної діяльності будемо розглядати підлітків (11-17 років), тому що цей вік, за визначенням психологів, у найбільшій мірі підлягає різного роду впливам та стресам, що пов'язане з періодом інтенсивного статевого становлення особистості, зміною Я-концепції, потребою в самоствердженні та спілкуванні з однолітками. Саме в підлітковому віці розширюються сфери спілкування, змінюється характер взаємостосунків, змінюються фізичні сили організму, відбувається інтенсивна перебудова фізіологічної системи людського індивіда, спостерігається прагнення завоювати статус дорослої людини, розвивається самосвідомість і нерідко формуються негативні якості.

«Підлітковий вік, - пише Д.Фельдштейн, - важкий період психічного розвитку; він важкий для самого підлітка, він важкий і при роботі з ним. Клубок внутрішніх суперечностей цього віку і суперечностей дитини з дорослими – батьками і вчителями, що особливо гостро проявляються на даному етапі виховання, протидія підлітка вихованню приводять до появи великої групи важких підлітків» [5, с.41].

До провідних об'єктів діяльності соціального педагога насамперед належить та категорія підлітків, яка потребує допомоги у процесі соціалізації. У відповідності з предметом дослідження як провідних об'єктів соціально-педагогічної діяльності будемо розглядати неповнолітніх правопорушників.

Особистість неповнолітніх правопорушників має характерні особливості, вивчення яких дає можливість вибрати найбільш доцільні заходи для виправлення, індивідуальної виховної роботи та ефективної профілактики, а також для своєчасної корекції особистості підлітків, які ще не стали на шлях злочину.

За чинним законодавством неповнолітні - особи, які не досягли 18 років. Законні інтереси неповнолітніх (повністю або частково) здійснюють їх батьки, інші законні представники, опікуни, піклувальники.

Правопорушення - протиправне винне діяння особи, що носить суспільно небезпечний характер, що посягає на встановлений порядок громадських відносин. Як стверджують фахівці, неповнолітній правопорушник являє собою:

— складну систему з яскраво вираженими і досить гострими запереченнями, контрастами та протилежностями;